

Певачка и свирачка традиција
Горње Јасенице ШТА СЕ ЧУЈЕ КРОЗ
ГОРУ ЗЕЛЕНУ?

Vocal and instrumental tradition
of Gornja Jasenica WHAT ECHOES THROUGH
THE GREEN FOREST?

ШТА СЕ ЧУЈЕ КРОЗ ГОРУ ЗЕЛЕНУ?

ПЕВАЧКА И СВИРАЧКА ТРАДИЦИЈА ГОРЊЕ ЈАСЕНИЦЕ

У селима Горње, односно Крагујевачке Јасенице¹, приликом рада на терену у периоду од 1988. до 1991. године, забележено је мноштво песама, инструменталних и вокално-инструменталних облика. Снимљена грађа представља тек остатке аутохтоне музичке традиције, која је само једну или две деценије пре бележења представљала живу извођачку праксу.

У време кад су забележене, старинске мелодије су још имале своје праве, изванредне носиоце који су их сачували у сећању упркос веома измењеним приликама живота на селу, а оне су условљене крупним економским, друштвеним и културним променама. С друге стране, велики део забележеног репертоара сачувале су сеоске певачке групе, својеврсна сеоска певачка друштва, какве су осниване широм Србије током друге половине 20. века. Њихова улога се састојала у томе да представљају традиционалне песме свог места на фолклорним манифестацијама, а њиховим наступима обично су се придруживали и свирачи – солисти на аутохтоним народним инструментима. Захваљујући оваквим групама, значајан број песама је до времена бележења био сачуван од заборавља. Нажалост, активности тих ансамбала нису подразумевале рад на обезбеђењу наставка традиције у селима, већ су се сводиле на јавне наступе. Отуда је живот песама у извођењима ових

група, у новим условима – на сцени – довео до одређених промена, и то мање у структури, а више у схватању функције песама код самих казивача. Због тога је понекад приликом теренског рада са казивачима било тешко одредити аутентичну жанровску припадност баш оних мелодија које су биле радо извођене и добро прихватане на јавним наступима.

Певачка традиција Горње Јасенице најчешће је оличена у групном извођењу. Групно певање је заступљено као двогласно, и то у два вида – као старије (у време бележења већ ређе заступљено) и као новије. Старинско певање је сачувано у хетерофоном (2, 3, 5, 12), хетерофоно-бордунском (11) и бордунском виду (*на глас*, 37). Новије певање, *на бас*, неупоредиво је више заступљено (13, 15, 18, 19, 22, 23, 25, 26, 27, 35, 41, 45, 48). Специфичност певачке традиције Горње Јасенице и суседних области високе Шумадије јесу облици који представљају мешавину старијег и новијег стила, такозвани „хибридни“ облици², омиљени и од певача и од слушалаца у овом крају (1, 14, 17, 34, 36). Примери унисоног (једногласног) групног певања сразмерно су ретки (38), док солистичко певање припада и старијој (6–8, 32, 42, 43) и новијој сеоској традицији (4).

Аутохтона инструментална традиција оличена је у свирању на *листу*, *двојеницама* (*двојницама*), *свирали* и *свирачету*. Репертоар чине кола (20, 21, 28, 29, 47), песме (16, 22, 24, 39, 44), *чобанска* (16) и *рабаџинска* свирка (31, 33). Вокално-инструментална традиција је заступљена као певање уз гусле (40) и као наизменично певање и свирање мелодије уз игру (22).

Утицај градске културе огледа се у употреби инструмената фабричке израде: *ћеманета* и *армонике* (виолине и хармонике, 30) и *пикола* (усне хармонике, 47).

Песме и инструментални комади у овом издању распоређени су према месту и улози коју су имали у животу житеља овог краја.

1 О насељима и становништву овог краја видети: Боровије Дробњаковић, Јасеница, Српски етнографски зборник, књ. 25, Београд 1923.

2 Термин је у српску етномузикологију увео проф. др Драгослав Девић, у раду „Хибридни облици вишегласног певања у Србији“, Зборник радова са 4. међународног симпозијума Фолклор-Музика-Дело, ФМУ, Београд 1997, 132–151.

Први део грађе обухвата део певачке традиције која се односи на животни циклус: свадбу (1-5), погреб (6) и вокалне облике намењене деци и дечије *бројанице* (7, 8). Други део представља малобројне забележене музичке и говорне облике везане за годишњи циклус: врачање против града, додолску и крстоношку песму (9, 10). Следи велика група мелодија које прате различите послове: жетву (11, 12), копање (13, 14, 15), чување стоке (16-25), комишање (26-30) и путовање (31-33). Песме и свирка везане за прело чини нову групу мелодија (34-39), за којом следи песма уз гусле, која је могла бити извођена у различитим приликама (40). Последњу групу чине мелодије које су биле извођене на седељкама (41-48). Родољубиви садржај дела вокалне традиције овог краја одређен је близином Тополе, Карађорђевог престонице, и Опленца као средишњег места од значаја за династију Карађорђевића (40, 48). Представљена су, такође, два говорна примера: дечија *бројаница* (86) и врачање против града (9). У састав појединих тачака ушла су аутентична казивања самих извођача о некадашњим приликама за певање и свирање (16, 33, 38).

Ово издање у потпуности представља стање традиционалне музике на терену Горње Јасенице, онакво какво је затечено крајем 20. века, са свим значајним квалитетима, али и мањкавостима репертоара. Неке песме су, услед дугог времена неизвођења, забележене са извесним недостацима у погледу упеваности извођачког састава, па су на овом издању представљене фрагментарно (11, 17). У другом случају, квалитетан извођачки састав, покушавајући да реконструише давно неизвођену песму, кроз неколико покушаја и својеврсну еволуцију облика тек у последњој мелострофи постиже његов аутентични вид (36). У једној нумери представљена је реконструкција двеју дуго неизвођених обредних песама, које су структурно готово истоветне, али са различитом наменом (10). Међу снимљеном грађом очитују се и различити утицаји новијих музичких прилика на српском селу током двадесетог века: елементи новије извођачке праксе села (7, 23, 28, 34, 45) и града (30, 46, 47), као и новији репертоар сеоских певача и свирача, оличен у текстовима скорашњег порекла (40, 48).

Мелодије представљене на овом компакт-диску нису снимане у студијским условима, већ најчешће у амбијентима сеоских кућа, где се у току снимања углавном одвијао свакодневни породични живот. Отуда су на

неким од снимака остали забележени знаци кућног и породичног амбијента (7, 16, 33, 42, 43). На појединим снимцима насталим у просторијама домова културе остало је забележено присуство већег броја људи који нису учествовали у снимању (2, 14). Упркос овим нестандартним особинама снимака, њихов квалитет чини њихова ексклузивност, с обзиром на то да је реч о последњим аутентичним снимцима српске традиционалне музике овог краја, до сада непознате широј јавности. У исто време, реч је о документу који се данас на истом терену више не може наћи.

Приређивач овог издања захвалност дугује свима који су помогли да се теренско снимање успешно обави, посебно Првославу Мајсторовићу из Тополе, Маријани Јовановић и учитељима Милошу и Вери Јовановић из Јарменоваца.

ПЕСМЕ ЖИВОТНОГ ЦИКЛУСА

СВАДБА

1. *Зелени се шума на далеко* – песма за време припрема за свадбу у девојачкој кући, на *свадбачки глас*. Женска група из Страгара: Радмила Радовановић (1934), Олга Гужвић (1924), Горица Радојковић (1952).

2. *Шта се чује кроз гору зелену?* – пева се кад се иде по младу, на *сватовски глас*. Овај *глас* се среће у селима на обронцима планине Рудник (у Горњој Јасеници, Гружи и Такову), али и у другим крајевима западне Србије – Драгачеву и ужичком крају. У местима Горње Јасенице где није заступљен, казивачи га називају *рудничким гласом*. На крају мелострофе се јавља извик. Пева женска група из Јарменоваца: Вера Милетић (1934), Горица Благојевић (1937), Добрила Ђорђевић (1929), Станка Радовановић (1937) и Радмила Лукић (1940).

3. *На ред, на ред, кићени сватови* — песма коју су певале жене из девојчине родбине у тренутку кад сватови стигну пред њену кућу. Изводи се на *сватовски глас* који је типичан за читаву област Јасенице, са извиком на крајевима мелострофа. Пева женска група из Горње Шаторње: Наталија Ранитовић (1931), Вера Ранитовић (1929) и Нада Ранитовић (1922).

4. *Ој, девојко, румена јабуко* — песма која је у прошлости певана успут у сватовима, кад се стигне девојчиној кући и кад се изведе млада. Више варијанти оваквих свадбених песама, некада певаних у групи, упамтила је Станимирка-Цаја Васић (1926) из Доње Шаторње.

5. *Девер снау прстенује, види ли га ко* — песма која је певана кад се прстенује млада, на типичан *сватовски глас* (в. бр. 3). Пева женска група из Пласковца: Савка Ранисављевић (1928), Вемија Милошевић (1924), Милица Милисављевић (1936), Славка Милисављевић (1931), Станка Танасијевић (1939), Душанка Милошевић (1936).

ПОГРЕБ

6. *Јаој, брале, мој једини брате* — кукање за братом. Стихови неједнаког броја слогова ређају се на карактеристичан мелодијски образац. Анђелија Јанковић (1919) из Винче.

ПЕСМЕ ДЕЦИ И ДЕЧИЈЕ ПЕСМЕ

7. *Цуцу, цуцу, на коњу* — детету (свом праунуку) броји Вукосава Рајковић (1910) из Пласковца. После неколико карактеристичних стихова *цупаљке* следе љубавни двостихови, што представља новију појаву у српском фолклору за децу.

8. а) *Коврсело, коврцело* — старинска *бројаница* у говорној форми, *броји* Душанка Милошевић (1936) из Пласковца.

б) *Једноголо, двоголо* — *бројаница* у певаној форми, *броји* исти казивач.

ПЕСМЕ ГОДИШЊЕГ ЦИКЛУСА

9. *Врачање против града* — казује Добрила Ђорђевић из Јарменоваца (в. бр. 2.).

10. *Иде дода преко села / Крстоноше Бога моле.* — Ове две песме: *дадолска*, према певању Ромкиња које су у периоду пре Другог светског рата опходиле село, и *крстоношка* песма која је певана и у годинама после Другог светског рата, засноване су на истом мелодијском образцу. Певају Станка Радовановић, Добрила Ђорђевић и Горица Благојевић из Јарменоваца. (в. бр. 2.).

УЗ ПОСЛОВЕ ЖЕТВА

11. *(Ој) Јутрос рано сунце огрејало* — *жетеличка* песма која је певана пре подне, пред ручак. Ово је једини сачувани пример дугачког *жетеличког гласа* у Горњој Јасеници. У каденцама сваког мелостиха заступљени су извици. Пева женска група из Доње Шаторње: Миросава Прокић (1922), Даринка Николић и Миросава Ранковић (1948).

12. *Домаћине, господине, пушти рано нас* — *жетеличка* песма која је певана пред крај радног дана, "у зао` (д) сунца" (на исти *глас* као и нумере 3 и 5), са извиком. Пева женска група из Доње Шаторње: Милена Матић (1926), Новка Прокић (1921), Милица Марјановић (1935), Десанка Прокић (1927), Станислава Прокић (1929).

КОПАЊЕ

13. *Дуге њиве, кукурузи мали* — песма на бас, певана кад се окопава кукуруз. Пева женска група из Јарменоваца (бр. 10), *глас води* Станка Радовановић.

14. *Чувам овце у ливади доле* — песма која је некада певана за време повратка са копања. Мелодијски образац ове песме, са нетемперованим тонским низом, наизменичним узимањем даха у водејој и пратејој деоници и са завршном каденцом у секунди, карактеристичан је за област Горње Јасенице. У селу Јарменовци певачи га називају *планински глас*. Изводи женска група из Јарменоваца (бр. 2), *глас води* Вера Милетић.

15. *Кад сам синоћ садила горгине* — љубавна песма на бас, на мелодијски образац (*арију*) који је распрострањен и радо извођен у западној и средишњој Србији. Пева женска група из Јарменоваца (бр. 10), *глас води* Добрила Ђорђевић.

ЧУВАЊЕ СТОКЕ

16. *Чобанска песма* — парафраза мелодија бр. 14 и 17, на *двојеницама* свира Живан Вујић (1919) из Липовца. Инструмент на коме свира изradio му је свирач и градитељ инструмената Миладин Арсенијевић (1911) из Винче.

17. *Саво водо* — песма на мелодијски образац као у бр. 14 и 16, у Вукосавцима носи назив *високи* или *велики глас*. Пева женска група из Вукосаваца: Младенка Радовановић (1932), Надежда Вукосављевић (1930), Слободанка Илић (1933), Иванка Петровић (1942) и Радмила Перовић (1944).

18. *Очи моје далеко се вију* — песма на бас, која због дугог силабичног рефрена носи назив *бројаница*. Узани тонски низ је елемент старије певачке традиције. Пева женска група из Блазнаве: Наталија Шевил (1930), Олга Гавриловић (1925), Злата Алексић (1936), Наталија Алексић (1934), Радојка Јовановић (1938) и Олга Новаковић (1928).

19. *Гором пева млади Радивоје* — песма на бас, пева мушка група из Јарменоваца: Радојица Павловић (1951), Драган Јовановић (1961), Мирко Студеновић (1940), Микаило Недељковић (1946), Мирко Арсенијевић (1948), Милан Арсенијевић (1946) и Мирослав Благојевић (1961).

20. *Коло онако повозно* — на *двојеницама* свира Миладин Арсенијевић (1911) из Винче, свирач и градитељ инструмената (в. бр.16).

21. *Старинска бугарчица* — на *свиралчету* свира исти извођач.

22. *Под оном гором зеленом* — стихови песме уз игру, наизменично свирани на *свиралчету* и певани на бас. Изводе супружници Микаило (1936, свиралче) и Станка Радовановић из Јарменоваца.

23. *Зелен орај гране посавио* — песма на бас, пева мешовита група из Шаторње — мушка група: Мирослав Дукић (1948), Радосав Ранитовић (1947), Душан Николић (1930), Новица Васић (1958), Радиша Прокић (1958), Божидар Васић (1926) и женска група као у бр. 11 са Станимирком Васић (1926). Мешовити извођачки састави представљају новију појаву у сеоској певачкој пракси.

24. *Терај, мала, овце преко брега* — песма новије традиције на *двојеницама*, свира Радован Илић (Рака Шумарац, 1921) из Горње Трешњевице.

25. *Кажи право, ој, зелена траво* — песма на бас, на популаран и широко распрострањен мелодијски образац, певају (супружници) Миросава и Војислав Прокић (1920) из Доње Шаторње.

КОМИШАЊЕ

26. *Месечина, цело село спава* — песма на бас. Мелодијски образац ове песме у Пласковцу се назива *тешки глас*. Нетемперовани тонски низ и узимање даха у различито време елементи су старијег сеоског певања. Пева женска група из Пласковца (бр. 5), *почиње* Станка Танасијевић.

27. *Ошени га, брај-брале — бројаница* намењена одраслима, на бас. Шаљиви стихови се ређају на исти кратки мелодијски образац. Пева женска група из Доње Шаторње (бр. 12), води Милена Матић.

28. *Жикино коло — свира на свирали (фрули)* Драгомир-Драја Мијаиловић (1905), из Брезовца, последњи свирач и градитељ старинских, дугачких свирала (400–500 мм) у овом крају. Упркос својој свирачкој вештини и чињеници да свирала на којој свира (његова рукотворина) има широке могућности основног регистра, њега користи само у првом делу кола. У наставку, готово све време свирања, радије користи виши, предувани регистар. Тиме се, заправо, приклања новијем естетском идеалу, наметнутом путем медија, који следе млађе генерације свирача и који нарочито популарним чини краће свирале, па самим тим и више интонације.

29. *Коло Осмица* — на свиралчету свира Радосав Ранитовић (1947) из Горње Шаторње.

30. *Коло Маказице* — инструментални ансамбли који су укључивали виолину и хармонику били су позивани и приликом комишања. У једном таквом ансамблу су свирали отац и син из Маслошева: Милорад-Гутра Мијаиловић (1914), *Ћемане* (виолина) и Зоран Мијаиловић (1937), *армоника* (хармоника). Начин каденцирања је урађен по гледу на професионална извођења популарисана путем радио програма.

ПУТОВАЊЕ

31. *Рабацински, уз кола и уз волове* — свира на двојеницама Момир М. Савић (1911) из Јарменоваца (заселак Маркићевићи). Инструмент на коме свира направио је Миладин Арсенијевић из Винче (в. бр. 16, 20, 21).

32. *Лепо пева за гором девојка* — у читавој Јасеници последњи аутентични пример старинске солистичке путничке песме, мелизматичне, нетемперованог тонског низа. Пева Анђелија Јанковић из Винче (бр. 6). Ову песму је певала у младости, док је превозила дрва из једног села у друго на колима која је вукла крвава. Отуда и припев *Шар!* на крајевима мелостихова: њиме се путник обраћао крави и усмеравао њено кретање.

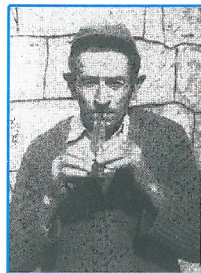
33. *Путничко* — на двојеницама свира Бранко Антонијевић (1920) из Маслошева.

ПРЕЛО

34. *(Ој) Кад сам синоћ белу ружу брала* — песма на свадбачки глас, распрострањен у читавој области Јасенице (в. бр. 1). Пројимање жанрова свадбених и прелских песама коришћењем истих мелодијских образаца представља новију појаву у српској традицији. Изводи женска група из Божурње: Даринка Недељковић (1932), Радмила Танасијевић (1938), Миланка Гајић (1941) и Лепосава Стевановић (1930).

35. *Седеле пређе те преле* — песма на бас, на прелски глас. Певају исте певачице.

36. *Ова брда и пусте долине* — љубавна песма која се може певати на прелу и у другим приликама, на мелодијски образац некада шире распрострањен у Горњој Јасеници, данас изузетно редак. Пева женска група из Страгара (бр. 1), глас води Радмила Радовановић.

37. *Ој, дивојко, миле моје (За планином заношило стадо)* — песма на глас, бројаница. Певачи у Горњој Јасеници само овакве, у овом крају ретке примере старинског динарског бордунског певања, означавају именованом на глас (баш као и у суседном, таковском пределу). Пева женска група из Доње Шаторње (бр. 11), глас води Миросава Прокић.

38. *Цвеће би брала — препевка*, кад се полази кући са прела или седељке. Пева женска група из Доње Шаторње (бр. 12, 27), почиње Милена Матић.

39. *Планино моја, старино* — песма новије традиције, на двојеницама свира Илија Ранитовић (1925) из Горње Шаторње.

ПЕВАЊЕ УЗ ГУСЛЕ

40. *Гусле моје, мој свети олтару* – епска песма, одломак из објављене песме *Погибља великога војда Ђорђа Петровића* чији је аутор Радомир Бећировић Требјешки, пева уз гусле Живан Вујић (1919) из Липовца. Сам инструмент на коме свира донели су његови преци из Црне Горе, досељени у Липовац средином 18. века. Сви стихови се певају на исти мелодијски образац; такав начин гуслања Вујић је преузео од свог оца.

СЕОСКЕ ЗАБАВЕ СЕДЕЉКА

41. *Ноћ, тамна ноћ* – песма на бас. Мушка група из Овсишта је данас једини мушки ансамбл у Горњој Јасеници који песме на бас изводи са каденцом у секунди као елементом старије певачке традиције. Певају: Сава Петровић (1943), Борисав Грујић (1940), Милован Прокић (1949), Милосав Грујић (1950), Милутин Грујић (1953) и Радослав Јовановић (1946)

42. *Месечина, Јово* – песма новије традиције, на двојеницама свира Драган Јовановић (1961) из Јарменоваца.

43. *Кићено(ј) небо звездама(ј)* – старинска седељачка песма, пева Милена Јовановић (1924) из Страгара.

44. *Вишњицица род родила – бројаница*, пева иста певачица.

45. *Кад запевам овако малена* – песма на бас. Мешовита група из Јарменоваца: Радич Ђорђевић (1923), Драган Јовановић, Милоје Радовановић (1930), Добрила Ђорђевић и Божидарка Ђурић (1926). Као и у бр. 23,

пракса да једног певача истовремено прате и мушкарци и жене представља новију појаву у сеоској певачкој традицији.

46. *Народно коло од Радојке Живковић* – свира на листу Слободан Ранковић (1935) из Винче. Ово коло је новије по постанку; постало је популарно међу свирачима у другој половини 20. века посредством радио-програма.

47. *Коло у шест* – на инструменту званом *пиколо* (свирке или музике, усна хармоника са додатном могућношћу акордске пратње) Ђурђе Петровић (1917) из Доње Шаторње научио је да свира током школовања у Београду, тридесетих година 20. века.

48. *Са Опленца кликну вила* – песма на бас, вероватно новија по постанку, припада кругу романтичарских родољубивих песама какве су у овом крају путем песмарица и часописа популарисане током првих деценија 20. века. Пева женска група из Винче: Миленка Петровић (1928), Анђелија Јанковић и Верка Ранковић.

Јелена Јовановић

САДРЖАЈ

СВАДБА:

1.	Зелени се шума на далеко	1`31``
2.	Шта се чује кроз гору зелену?	2`05``
3.	На ред, на ред, кићени сватови	1`09``
4.	Ој, девојко, румена јабуко	1`53``
5.	Девер снау прстенује, види ли је/га ко	0`59``

ПОГРЕБ:

6.	Јаој, брале, мој једини брате	1`37``

ДЕЦА:

7.	Цуцу, цуцу, на коњу	1`33``
8.	а) Коврсело, коврцело	0`31``
	б) Једноголо, двоголо	0`45``

ГОДИШЊИ ЦИКЛУС:

9.	Врачање против града	1`09``
10.	Иде дода преко села / Крстоноше Бога моле	1`06``

УЗ ПОСЛОВЕ – ЖЕТВА:

11.	(Ој) Јутрос рано сунце огрејало	0`41``
12.	Домаћине, господине, пушти рано нас	0`36``

УЗ ПОСЛОВЕ – КОПАЊЕ:

13.	Дуге њиве, кукурузи мали	2`05``
14.	Чувам овце у ливади доле	1`55``
15.	Кад сам синоћ садила горгине	2`06``

УЗ ПОСЛОВЕ – ЧУВАЊЕ СТОКЕ:

16.	Чобанска песма	1`44``
17.	Саво водо	0`51``
18.	Очи моје далеко се вију	0`50``
19.	Гором пева млади Радивоје	1`53``
20.	Коло онако повозно	2`00``
21.	Старинска бугарчица	0`41``
22.	Под оном гором зеленом	1`26``
23.	Зелен орај гране посавио	2`00``
24.	Терај, мала, овце преко брега	0`41``
25.	Кажи право, ој, зелена траво	1`53``

УЗ ПОСЛОВЕ – НА КОМИШАЊУ:

26.	Месечина, цело село спава	2`12``
27.	Ошини га, брај-брале	0`50``
28.	Жикино коло	1`27``
29.	Коло Осмица	0`24``
30.	Коло Маказице	2`35``

НА ПУТОВАЊУ:

31.	Рабаџински, уз кола и уз волове	2' 07''
32.	Лепо пева за гором девојка	1' 18''
33.	Путничко	1' 33''

НА ПРЕЛУ:

34.	(Ој) Кад сам синоћ белу ружу брала	1' 35''
35.	Седеле пређе те преле	2' 05''
36.	Ова брда и пуне долине	3' 33''
37.	Ој, дивојко, миле моје (За планином заноћило стадо)	1' 40''
38.	Цвеће би` брала	0' 36''
39.	Планино моја, старино	0' 42''

ПЕВАЊЕ УЗ ГУСЛЕ.

40.	Гусле моје, мој свети олтару	2' 53''

НА СЕДЕЉЦИ:

41.	Ноћ, тамна ноћ	1' 29''
42.	Кићено(ј) небо звездама(ј)	1' 20''
43.	Вишњицица род родила	0' 27''
44.	Месечина, Јово	0' 57''
45.	Кад запевам овако малена	1' 37''
46.	Народно коло од Радојке Живковић	1' 37''
47.	Коло у шест	1' 32''
48.	Са Опленца кликну вила	1' 58''

WHAT ECHOES THROUGH THE GREEN FOREST?

VOCAL AND INSTRUMENTAL TRADITION OF GORNJA JASENICA

During field research in Gornja Jasenica³ (Kragujevačka Jasenica) from 1988 to 1991, numerous songs, instrumental and vocal-instrumental forms were recorded. These recordings represented only a small fraction of the autochthonous music tradition which only a decade or two ago was performed live among the inhabitants of this area.

At the time of the recording, these old tunes were performed by authentic artists, people who had memorized them in spite of the fundamental changes that had taken place in village life, caused by major economical, social and cultural changes. On the other hand, a greater part of the recorded repertoire was preserved by the village singing groups, which were a form of choral societies, similar to those that were being established throughout Serbia in the second half of the 20th century. They represented the traditional singing of their regions during folk dance and music festivals and were usually joined by solo-players playing authentic instruments. It is these groups that had actually preserved a significant number of songs until the time of their recording. Unfortunately, the role of these village bands did not include the preservation of the tradition in the villages, but consisted only of public appearances. This resulted in changes within live performing of the songs under new conditions – on stage. These changes were not so much in structure as in the understanding of their function by the performers themselves. It is due to these facts that during field research it was sometimes hard for the tellers to determine the authentic genre of songs often performed and well accepted during public appearances.

³ See more on villages and population of this region in Borivoje Drobnjaković, *Jasenica, Srpski etnografski zbornik*, knj. 25, Beograd 1923.

The singing tradition of Gornja Jasenica is best represented by group performance. Group singing is two-part and can be divided into two forms – the older (already quite rare at the time of the recording) and the newer. Old-fashioned singing was preserved in heterophonous (2,3,5,12), heterophonous-bourdon (11) and bourdon (“na bas” 37) techniques. Newer singing (“na bas”) is far better represented (13, 15, 18, 19, 22, 23, 25, 26, 27, 35, 41, 45, 48). Specific for Gornja Jasenica singing tradition, as well as for neighbouring districts of Visoka Šumadija, were the forms that illustrate a mixture of older and newer styles, so-called “hybrid forms”⁴, favoured by both the singers and the audience in these areas (1, 14, 17, 34, 36). Examples of unison singing are comparatively rare (38), while solo-singing can be seen in both older (6-8, 32, 42, 43) and newer (4) village traditions.

The autochthonous instrumental tradition was preserved in playing “list” (leaf), “dvojnice” (double flute), “svirala” (long flute) and “sviralče” (short flute). Its repertoire consists of “kolo” (20, 21, 28, 29, 47), songs (16, 22, 24, 39, 44), “čobanska” (shepherds’, 16) and “rabađinska” (31, 33) melodies. The vocal-instrumental tradition is present in songs accompanied by the gusle (40) and playing dancing tunes (22).

The influence of city culture is evident in the usage of factory-made instruments, “ćemane” and “armonika” (violin and accordion, 30) and “pikolo” (harmonica, 47).

Songs and instrumental pieces on this recording were listed according to the role they played in the life of the inhabitants of this region.

The first part of the material consists of one segment of singing tradition relating to the life cycle: wedding (1-5) and funeral (6) songs, vocal forms for children, and children’s “brojanice” (“rhymes”; 7, 8). The second part represents few recorded musical and spoken forms related to the annual cycle: witchcraft against hail, rainmaking and cross-bearers’ songs (9, 10). The following are melodies accompanying various chores and tasks: harvest (11, 12), hoeing (13, 14, 15), watching over livestock (16-25), “komišanje” (26-30) and traveling (31-33). Songs and melodies sung while spinning

represent a new group of tunes (34-39) followed by a song sung to gusle, which could be performed on various occasions (40). The last group consists of melodies performed on “sedeljke” (41-48). The patriotic content present in one part of the vocal tradition of this region is determined by being in the vicinity of Topola, Karađorđe’s capital; and Oplenac, a location of utmost importance for the Karađorđević dynasty (40, 48). Also, two spoken examples are presented: children’s “brojanica” (“rhyme”, 8b) and witchcraft against hail (9). Some pieces contain authentic narration by the performers themselves of circumstances under which they used to perform in the past (16, 33, 38).

This recording represents traditional music from the area of Gornja Jasenica as it was at the end of the 20th century, with all significant qualities as well as repertoire drawbacks. Some songs were recorded with certain deficiencies due to a long period having passed since the performers’ last singing practice, so this recording brings only fragments of such songs (11, 17). On the other hand, good performers, in their effort to reconstruct a song that had not been performed for a long time, through several attempts and certain evolution of form, managed to achieve only in the last melostanza the authenticity of the original form (36). One track represents the reconstruction of two ritual songs, not sung for a long time, which are of almost identical structure but have different purposes (10). In the recorded material one can observe different influences by more recent musical trends in Serbian village during the course of the 20th century: the elements of newer village performing practice (7, 23, 28, 34, 45) and city performing practice (30, 46, 47) as well as recent repertoire of village singers and players expressed as lyrics (40, 48) of recent origin.

Melodies presented on this CD were not recorded in the studio but mostly in village houses where everyday life continued while the recordings were in progress. Therefore, on some tracks the sounds of household ambient are audible (7, 16, 33, 42, 43). Some recordings were taken in local cultural centres and include the audible presence of people who witnessed the recording sessions but did not take part in the actual performance (2, 14). In spite of these unusual recording properties, their quality lies in their exclusivity. One must bear in mind that these are the latest recordings of Serbian traditional music of this area, still unknown to a wider audience. At the same time, it documents music that cannot be found there any longer.

⁴ The term was introduced in the Serbia ethnomusicology by Prof. Dragoslav Đević in his paper “Hibridni oblici višeglasnog pevanja u Srbiji”, Zbornik radova sa 4. međunarodnog simpozijuma Folklor-Muzika-Delo, FMU, Beograd 1997, 132, 151.

The editor wishes to thank all persons who helped with the field recordings, especially Prvoslav Majstorović from Topola, Marijana Jovanović and Miloš and Vera Jovanović, teachers from Jarmenovci.

CYCLE OF LIFE SONGS

WEDDING

1. *Zeleni se šuma na daleko* (*There's a green forest far away*) – sung in the bride's home during preparations for the wedding ceremony, "na svadbački glas" ("the wedding air"). Female singers from Stragari: Radmila Radovanović (1934), Olga Gužvić (1924), Gorica Radojković (1952).

2. *Šta se čuje kroz goru zelenu* (*What echoes through the green forest*) – sung by the wedding procession on their way for the bride, "na svatovski glas" ("the wedding air"), which can be found in villages on the slopes of Rudnik mountain (Gornja Jasenica, Gruža, Takovo), also in other parts of Western Serbia (Dragačevo, region around Užice). Tellers from the villages of Gornja Jasenica region, where this "glas" ("the air") is not used, refer to it as "rudnički glas" ("the Rudnik air"). Melostanza ends with an exclamation ("izvik"). Sung by female singers from Jarmenovci: Vera Miletić (1934), Gorica Blagojević (1937), Dobrila Đorđević (1929), Stanka Radovanović (1937) and Radmila Lukić (1940).

3. *Na red, na red, kićeni svatovi* (*Stand in a line, oh beautiful procession*) – sung by the bride's female relatives at the moment of wedding procession's arrival at the bride's home. Performed "na svatovski glas" ("the wedding model"), typical for the whole region of Jasenica, with exclamation ("izvik") at the end of melostanza. Sung by female singers from Gornja Šatornja: Natalija Ranitović (1931), Vera Ranitović (1929) and Nada Ranitović (1922).

4. *Oj, devojko, rumena jabuko* (*Oh my girl, my rosy apple*) – this song used to be sung by the wedding procession, at the arrival at the bride's home, upon her leaving the house for the wedding. Several variations of these wedding songs, which used to be sung in a group, were remembered by Stanimirka-Caja Vasić (1926) from Donja Šatornja.

5. *Dever snau prstenuje, vidi li ga ko* (*literally "brother-in-law is giving a ring to the bride, can anybody see him"*) (see No. 3) – song used to be sung at the moment of giving a ring; female singers from Plaskovac: Savka Ranisavljević (1928), Vemija Milošević (1924), Milica Milisavljević (1936), Slavka Milisavljević (1931), Stanka Tanasijević (1939), Dušanka Milošević (1936).

FUNERAL

6. *Jaoj, brate, moj jedini brate* (*Alas, brother, my only brother*) – lament for one's brother. Verses of unequal number of syllables go one after another following a characteristic melodic pattern. Anđelija Janković (1919) from Vinča.

CHILDREN'S SONGS

7. *Cucu, cucu, na kanju* (*Rock, rock on a horse*) – rhyme sung by Vukosava Rajković (1910) from Plaskovac to her grandson. Several characteristic verses of "cupaljka" are followed by two love verses, which represents more recent development in Serbian children's folklore.

8. a) *Kovrselo, kovrdželo* (*Kovrselo, kovrdželo*) – an old-fashioned "brojanica" ("rhyme") in spoken form, performed by Dušanka Milošević (1936) from Plaskovac.

b) *Jednogolo, dvogolo* (*Jednogolo, dvogolo*) – rhyme sung by the same teller.

SONGS OF SEASONAL CYCLE

9. *Vračanje protiv grada* (*Witchcraft against hail*) – performed by Dobrila Đorđević from Jarmenovci (see No. 2).

10. *Ide doda preko sela / Krstonoške Boga mole* (*The rainmaker is in the village / Cross-bearers are praying to God*)

– these two songs, rainmaking *dodole*, after singing of Romany women who were visiting the village in the period preceding the World War 2, and cross-bearers' song sung even after the War, are based on the same melodic pattern. Sung by Stanka Radovanović, Dobrila Đorđević and Gorica Blagojević from Jarmenovci (see No. 2).

SONGS ACCOMPANYING CHORES AND TASKS

HARVEST

11. *(Oj) Jutros rano sunce otrejalo* (*Oh, the Sun shone early in the morning*) – harvesters' song sung in the morning, before lunchtime. This is the sole remaining example of the long "žetelački glas" ("the harvesting air") in Gornja Jasenica. Exclamations ("izvici") are present in cadenzas of each melodic verse. Sung by female singers from Donja Šatornja: Mirosava Prokić (1922), Darinka Nikolić and Mirosava Ranković (1948).

12. *Domaćine, gospodine, pusti rano nas* (*Master, squire, let us now depart*) – harvesters' song sung towards the end of working hours at the sunset (same "model", as No. 3 and 5), with exclamation ("izvik"). Sung by female singers from Donja Šatornja: Milena Matić (1926), Novka Prokić (1921), Milica Marjanović (1935), Desanka Prokić (1927), Stanislava Prokić (1929).

HOEING

13. *Duge njive, kukuruzi mali* (*Long acres, small cobs*) – song "na bas", sung during hoeing the corn. Sung by female singers from Jarmenovci (No. 10), leading voice Stanka Radovanović.

14. *Čuvam ovce u livadi dole* (*I'm a shepherd down the meadow*) – used to be sung at coming back home from hoeing. The melodic pattern of this song, with non-tempered tone row, alternating inhaling in the leading and following sections and with a final cadenza in second is characteristic for the Gornja Jasenica region. In the village of Jarmenovci singers refer to it as "planinski glas" ("the mountain air"). Performed by female singers from Jarmenovci (No. 2), with Vera Miletić as the leading voice.

15. *Kad sam sinoć sadila gorgine* (*When I planted dahlias last night*) – love song "na bas", melodic pattern (*aria*) widespread and commonly performed in Western and Central Serbia. Sung by female singers from Jarmenovci with Dobrila Đorđević (No. 10) as the leading voice.

WATCHING OVER LIVESTOCK

16. *Čobanska pesma* (*Shepherds' song*) – paraphrase of tunes No. 14 and 17, performed with "dvojnice" (double flute) by Živan Vujić (1919) from Lipovac. The instrument he is playing was made by Miladin Arsenijević (1911) from Vinča.

17. *Savo vodo* (*Oh, Sava river*) – song based on the same melodic pattern as No. 14 and 16, in Vukosavci referred to as *visoki or veliki glas* ("high or great air"). Sung by female singers from Vukosavci: Mladenka Radovanović (1932), Nadežda Vukosavljević (1930), Slobodanka Ilić (1933), Ivanka Petrović (1942) and Radmila Petrović (1944).

18. *Oči moje daleko se viju* (*I gaze at the distance*) – song "na bas". Due to a long syllabic chorus it carries the name "brojanica" ("rhyme"). Narrow tone row is an element of an older tradition of singing. Sung by female singers from Blaznava: Natalija Šević (1930), Olga Gavrilović (1925), Zlata Aleksić (1936), Natalija Aleksić (1934), Radojka Jovanović (1938) and Olga Novaković (1928).

19. *Gorom peva mladi Radivoje (Young Radivoje sings in the forest)*– song “na bas”, sung by male singers from Jarpenovci: Radojica Pavlović (1951), Dragan Jovanović (1961), Mirko Studenović (1940), Mikailo Nedeljkić (1946), Mirko Arsenijević (1948), Milan Arsenijević (1946) and Miroslav Blagojević (1961).

20. *Kolo onako povozno (Smooth kolo)* – performed on “dvojnice” (double flute) by Miladin Arsenijević (1911) from Vinča, player and maker of instruments (see No. 16).

21. *Starinska bugarčica (Old-fashioned Bugarcica)* – played on “sviralče” (short flute) by the same performer.

22. *Pod onom gorom zelenom (Below the green forest)*– verses of a song accompanying a dance, alternately played on “sviralče” and sung na bas. Performed by spouses Mikailo (1936, “sviralče”) and Stanka Radovanović from Jarpenovci.

23. *Zelen oraj grane posavio (Green walnut laid its branches low)* – song “na bas”, sung by mixed group from Šatornja – male singers: Miroslav Dukić (1948), Radosav Ranitović (1947), Dušan Nikolić (1930), Novica Vasić (1958), Radiša Prokić (1958) and Božidar Vasić (1926); female group same as in No. 11 with Stanimirka Vasić (1926). Mixed groups of performers is a relatively recent development in village singing.

24. *Teraj, mala, ovce preko brega (My girl, lead the sheep over the hill)* – song of more recent tradition, played on “dvojnice” (double flute) by Radovan Ilić (Raka Šumarac, 1921) from Gornja Trešnjevica.

25. *Kaži pravo, oj, zelena travo (Tell it like it is, oh green grass)* – song “na bas”, popular and widely spread melodic pattern, sung by (spouses) Miroslava and Vojislav Prokić (1920) from Donja Šatornja.

GRINDING CORN

26. *Mesečina, celo selo spava (Moonlight, the whole village is asleep)* – song “na bas”. In the Plaskovac village melodic pattern such as found in this song is referred to as “the heavy voice”. Non-tempered tone row and inhaling at differing times are elements of older village singing. Sung by female singers from Plaskovac (No. 5), Stanka Tanasijević as the leading voice.

27. *Ošini ga, braj-brale (Whip it, my brother)* – “brojanica” (“rhyme”) intended for adults, “na bas”. Jocular verses come one after the other in the same short melodic pattern sequence. Sung by female singers from Donja Šatornja (No. 12), with Milena Matić as the leading voice.

28. *Žikino kolo (Žika's kolo)* – played on “svirala” (“frula” – type of flute) by Dragomir-Draja Mijailović (1905) from Brezovac, the last player and maker of old-fashioned, long “svirala” (c. 500 mm) in this region. Despite his playing skills and the fact that his hand-made instrument is rich in the basic register the instrument is used in the first part of “kolo” only, while later he prefers to use higher register blowing an octave above. Doing that, he is in fact falling under the influence of a recent aesthetic ideal, imposed by the media, and followed by younger generation of players. It makes shorter “svirala” more popular, thus also higher intonation.

29. *Kolo Osmica (Eights kolo)* – played on “sviralče” by Radosav Ranitović (1947) from Gornja Šatornja.

30. *Kolo Makazice (Scissors kolo)* – “komišanje” was an occasion for inviting instrumental ensembles which included violin and accordion. A father and son from Masloševo used to play in such an ensemble: Milorad-Gutra Mijailović (1914) “čemane” (violin) and Zoran Mijailović (1937) “armonika” (accordion). The manner of cadence performing was modelled after professional performances popularised by the radio.

TRAVELLING

31. *Rabadžinski, uz kola i uz volove* – played on “dvojnice” (double flute) by Momir M. Savić (1911) from Jarpenovci (hamlet of Markičevići). Instrument was hand-made by Miladin Arsenijević from Vinča (see Nos. 16, 20, 21).

32. *Lepo peva za gorom devojka (How beautifully sings the girl in the forest)* – the last remaining authentic example of an old-fashioned, solo traveller's song, melismatic, non-tempered tone row. Sung by Anđelija Janković from Vinča (No. 6). She used to sing this song in her youth, while delivering wood from one village to another on a cart pulled by

a cow, which is where the *Šar!* exclamation at the end of melodic verses originates from, and by which the traveller would speak to a cow and direct her movement.

33. *Putničko (Travellers)* – played on “dvojnice” (double flute) by Branko Antonijević (1920) from Masloševo.

PRELO (SPINNING)

34. *(Oj) Kad sam sinoć belu ružu brala (When I picked a white rose last night)* – song “na svadbački glas” (“the wedding air”), wide spread in the whole Jasenica region (see No. 1). Interconnection of wedding and spinning song genres by means of using the same melodic patterns represents a recent development in Serbian tradition. Performed by female singers from Božurnja: Darinka Nedeljković (1932), Radmila Tanasijević (1938), Milanka Gajić (1941) and Leposava Stevanović (1930).

35. *Sedele prelje te prele (Spinners spinning)* – song “na bas”, “na prelski glas” (“the spinning air”). Sung by the same singers from Božurnja.

36. *Ova brda i puste doline (These hills and desolate valleys)* – love song which can be sung not only at a spinning wheel, but on other occasions as well. Melodic pattern once widespread in Gornja Jasenica, is exceptionally rare nowadays. Sung by female singers from Stragari (No. 1), Radmila Radovanović as the leading voice

37. *Oj, divojko, mile moje / Za planinom zanicilo stado (Oh, my dear girl / Flock sleeps in the mountain)* – song “na glas”, “brojanica” (“rhyme”). Singers in Gornja Jasenica refer only to these rare examples of old-fashioned bourdon singing from the region of Dinara mountain range as “na glas”, just as in the neighbouring Takovo region. Sung by female singers from Donja Šatornja (No. 11), with Mirosava Prokić as the leading voice.

38. *Cveće bi' brala (I'd pick flowers)* – “prepevka”, sung on the way home from spinning or sitting party. Sung by female singers from Donja Šatornja (Nos. 12, 27), with Milena Matic as the leading voice.

39. *Planino moja, starino (Oh, my old mountain)* – song belongs to more recent tradition; played on “dvojnice” (double flute) by Ilija Ranitović (1925) from Gornja Šatornja.

SINGING TO THE GUSLE

40. *Gusle moje, moj sveti oltaru (My gusle, my holy altar)* – epic song, an excerpt from a published poem *Pogibija velikoga vožda Đorđa Petrovića* by Radimir Bećirović Trebješki, sung to the accompaniment of gusle by Živan Vujić (1919) from Lipovac. The instrument itself was brought by his ancestors who migrated to Lipovac from Montenegro, in the mid-18th century. The same melodic pattern is used for all verses, which is the manner of playing gusle that Vujić inherited from his father.

VILLAGE PARTIES

SITTING PARTY

41. *Noć, tamna noć (Night, dark night)* – song “na bas”. Male singers from Ovsšte form the only remaining male ensemble in Gornja Jasenica that continues to perform songs “na bas” with cadence in second as an element of older singing tradition. Sung by: Sava Petrović (1943), Borislav Grujić (1940), Milovan Prokić (1949), Milosav Grujić (1950), Milutin Grujić (1953) and Radoslav Jovanović (1946).

42. *Kičeno(j) nebo zvezdama(j) (The sky jeweled with stars)* – old-fashioned “sedeljka” song, sung by Milena Jovanović (1924) from Stragari.

43. *Višnjičica rod rodila (Fruitful cherry tree)* – “brojanica” (“rhyme”), sung by the same singer.

44. *Mesečina, Jovo (Moonlight, oh Jovo)* – song belonging to a more recent tradition; played on “dvojenice” by Dragan Jovanović (1961) from Jarmenovci.

45. *Kad zapevam ovako malena (When I sing like this, little me)* – song “na bas”. Mixed group of singers from Jarmenovci: Radič Đorđević (1923), Dragan Jovanović, Miloje Radovanović (1930), Dobrila Đorđević and Božidarka Đurić (1926). As in No. 23, the practice of one singer being followed by both male and female singers represents a more recent development in singing tradition.

46. *Narodno kolo od Radojke Živković (Kolo by Radojka Živković)* – played on leaf by Slobodan Ranković (1935) from Vinča. This kolo is of recent origin, and it became popular among players in the second half of the 20th centuries due to the radio.

47. *Kolo u šest (Kolo in six)* – Đurđe Petrović (1917) from Donja Šatornja. During his school days in Belgrade he learned how to play an instrument called “pikolo” (*svirke* ili *muzike*, harmonica with possible accompaniment) in 1930s.

48. *Sa Oplenca kliknu vila (Fairy cried from Oplenac)* – song “na bas”, probably of more recent origin. It belongs to the group of romanticist, patriotic songs popularised through songbooks and periodicals in the first decades of the 20th century. Sung by female singers from Vinča: Milenka Petrović (1928), Anđelija Janković and Verka Ranković.

Jelena Jovanović

Translated by Nenad Knežević

CONTENTS

WEDDING

1.	There's a green forest far away	1'31"
2.	What echoes through the green forest?	2'05"
3.	Stand in a line, oh beautiful procession	1'09"
4.	Oh my girl, my rosy apple	1'53"
5.	lit. "Brother-in-law is giving a ring to the bride, can anybody see him"	0'59"

FUNERAL

6.	Alas, brother, my only brother	1'37"

CHILDREN

7.	Rock, rock on a horse	1'33"
8.	a) Kovrselo, kovrdželo	0'31"
	b) Jednogolo, dvogolo	0'45"

CYCLE OF YEAR

9.	Witchcraft against hail	1'09"
10.	The rainmaker is in the village / Cross-bearers are praying to God	1'06"

HARVEST

11.	(Oh), The Sun shone early in the morning	0'41"
12.	Master, squire, let us now depart	0'36"

HOEING

13.	Long acres, small cobs	2'05"
14.	I'm a shepherd down the meadow	1'55"
15.	When I planted dahlias last night	2'06"

WATCHING OVER LIVESTOCK

16.	Shepherds' song	1'44"
17.	Oh, Sava river	0'51"
18.	I gaze at the distance	0'50"
19.	Young Radivoje sings in the forest	1'53"
20.	Smooth kolo	2'00"
21.	Old-fashioned bugarčica	0'41"
22.	Below the green forest	1'26"
23.	Green walnut laid its branches low	2'00"
24.	My girl, lead the sheep over the hill	0'41"
25.	Tell it like it is, oh green grass	0'41"

"KOMIŠANJE"

26.	Moonlight, the whole village is asleep	1'53"
27.	Whip it, my brother	2'12"
28.	Žika's kolo	0'50"
29.	Eights kolo	0'24"
30.	Scissors kolo	0'24"

TRAVELLING

31.	"Rabadžinski, uz kola i uz volove"	2'35"
32.	How beautifully sings the girl in the forest	2'07"
33.	Travellers'	1'33"

SPINNING

34.	When I picked a white rose last night	1'35"
35.	Spinners spinning	2'05"
36.	These hills and desolate valleys	3'33"
37.	<u>Oh, my dear girl</u> / Flock sleeps in the mountain	1'40"
38.	I'd pick flowers	0'36"
39.	Oh, my old mountain	0'42"

SINGING TO THE GUSLE

40.	My gusle, my holy altar	2'53"

SITTING PARTY

41.	Night, dark night	1'29"
42.	The sky jeweled with stars	1'20"
43.	Fruitful cherry tree	0'27"
44.	Moonlight, oh Jovo	0'57"
45.	When I sing like this, little me	1'37"
46.	Kolo by Radojka Živković	1'37"
47.	Kolo in six	1'32"
48.	Fairy cried from Oplenac	1'58"

ПОТПИСИ ЗА ФОТОГРАФИЈЕ

1. Женска група из Доње Шаторње: Миросава Ранковић (1948), Миросава Прокић (1922), Даринка Николић и Станимирка Васић (1926); (стр. 7, снимии Д. Големовић).

2. Добрила и Радич Ђорђевић; (стр. 9, снимила Ј. Јовановић).

3. Радован Илић – Рака Шумарац (стр. 11, снимила Ј. Јовановић).

4. Живан Вујић, гуслар (стр. 12, фотографија добијена љубазношћу гуслареве супруге).

Насловна страна: Миленија и Микаило Арсенијевић из Винче са старинском, дугачком свиралом и „Карађорђевиим гуслама“ (прва половина 20. века; фотографија је добијена љубазношћу Софије Арсенијевић из Винче).

KEY TO PHOTOGRAPHS

1. Women singing group from Donja Šatornja: Miroslava Ranković (1948), Miroslava Prokić (1922), Darinka Nikolić and Stanimirka Vasić (1926) (page 7, photograph taken by D. Golemović).

2. Dobrila and Radić Đorđević (page 9, photograph taken by J. Jovanović).

3. Radovan Ilić – Raka Šumarac (page 11, photograph taken by J. Jovanović).

4. Živan Vujić, a gusle player (page 12, photograph was kindly donated by guslar's wife).

Cover page: Milenija and Mikailo Arsenijević from Vinča village with old-time, long flute and „Karadžorđe's gusle“ (first half of 20th century; the photograph was kindly donated by Sofija Arsenijević from Vinča).

Насловна страна: Миленија и Микаило Арсенијевић из Винче са старинском, дугачком свиралом и „Карађорђевиим гуслама“ (прва половина 20. века; фотографија је добијена љубазношћу Софије Арсенијевић из Винче).

* О овом инструменту говори легенда сачувана у неколико варијанти међу житељима села Винча. Према легенди, Ђорђе Петровић, звани Карађорђе (1768-1817), вођа Првог српског устанка (1804-1813), једне зиме је бежао испред турске потере. Нашао је уточиште на имању породице Арсенијевић у Винчи. Домаћин га је сакрио у једну од помоћних зграда, а свиње којих је на имању било много, својим папцима су затрле траг његових стопа у снегу, тако да потера није могла да га нађе. На тај начин је Карађорђу спасен живот. Вођа устанка се домаћину одужио тако што му је, у знак захвалности и сећања на тај догађај, својим рукама израдио и поконио гусле са необичном, нетипичном главом у облику свињског папка.

Cover page: Milenija and Mikailo Arsenijević from Vinča village with old-time, long flute and „Karadžorđe's gusle“ (first half of 20th century; the photograph was kindly donated by Sofija Arsenijević from Vinča).

** This instrument is the subject of a legend which has survived in several variations among the inhabitants of Vinča. According to this legend, Djordje Petrović, more commonly known as Karadjordje (1768 – 1817), the leader of the First Serbian Uprising (1804-1813), was pursued by the Turks during one winter. He found shelter with the Arsenijević family in Vinča, and they hid him in one of their buildings. Pigs destroyed Karadjordje's footsteps in the snow and the Turks were not able to find him. In this way Karadjordje's life was saved. The leader of the Uprising returned the favour to his benefactor by making *gusle* with his own hands and presenting the instrument to him as a token of his gratitude. It had an unusual, atypical head, shaped like a pig's hoof, as a sign of remembrance on that event.

НАРОДНИ МУЗИЧКИ ТЕРМИНИ TRADITIONAL MUSICAL TERMS

арија; air, melodic pattern (newer term);

армоника; accordion;

бројаница; rhymes;

броју; counting;

велики глас; large mode;

води глас; leading the air;

почиње; begins;

глас; air, melodic pattern, model (older term); voice

двојенице (двојнице); double flute;

жетелички глас; harvest mode;

кукање; lament

лист; leaf

на глас; to voice

на бас; to bass

планински глас; the mountain mode

пиколо (свирке, музике); harmonica

повозно; easy, not fast

прелски глас; the spinning mode

препевка; short love song with communicative function

путничка или рабаџинска свирка; travelers' or „rabadžije“ playing

руднички; way of singing on Rudnik mountain

свадбачки глас, сватовски глас; wedding mode

свирала (фрула); flute

свиралче; short flute

тешки глас; the heavy mode

ћемане; violin

чобанска свирка; shepherd playing.

Музиколошки институт Српске академије наука и
уметности

ШТА СЕ ЧУЈЕ КРОЗ ГОРУ ЗЕЛЕНУ?

Певачка и свирачка традиција Горње Јасенице

Приредила: Јелена Јовановић

Уредник: Даница Петровић

Рецензенти: академик Димитрије Стефановић и

проф. др Драгослав Девић

Тон мајстор: Владан Лазаревић

Лектор за српски: Мира Петковић

Дизајн: Петар Минић

Штампа: Excelsior, Београд

Тираж: 500 примерака

Београд 2007

Већину нумера на овом издању начинила је Јелена Јовановић током 1988, 1989. и 1990. године, касетофоном SONY TCM 112. Нумере 11, 23 и 36 заједнички су снимили Димитрије Големовић и Јелена Јовановић 1984. године, магнетофоном UHER.

Ово издање је припремљено у оквиру рада на пројекту Министарства науке Републике Србије број 147033, „Музика на раскршћу – српски, балкански и европски оквири“, а објављивање је обезбедио Фонд за научноистраживачки рад САНУ, пројекти Ф-104, „Снимање српске народне музике, и Ф-105, „Снимање компакт дискова и касета“.

Institute of Musicology, Serbian Academy of Sciences
and Arts

WHAT ECHOES THROUGH THE GREEN FOREST?

Vocal and instrumental tradition of Gornja Jasenica

Compiled by: Jelena Jovanović

Editor: Danica Petrović

Reviewers: academician Dimitrije Stefanović and

Prof. Dragoslav Dević, PhD.

Sound engineer: Vladan Lazarević

Translation: Nenad Knežević

Proof reader (English): Esther Polenezzer

Design: Petar Minić

Published by: Excelsior, Belgrade

Circulation: 500

Belgrade 2007

Most of the songs found in this edition were recorded by Jelena Jovanović, on a SONY TCM 112 cassette recorder. Songs No. 11, 23 and 26 were recorded by Dimitrije Golemović and Jelena Jovanović in 1984, using UHER tape recorder.

This edition was prepared as part of the Serbian Ministry of Science project Nr. 147033 “Music at the crossroads – Serbian, Balkan and European frameworks”. Its publication was secured by the Scientific Research Fund of SANU (Serbian Academy of Science and Art), projects Nr. F-104, “Recording of Serbian folk music”, and Nr. F-105, “Compact-disc and cassette production”.